

2022–2030 M. VILNIAUS REGIONO PLĖTROS PLANO

PAŽANGOS PRIEMONĖS NR. LT011-04-02-01 „PRAEITYJE UŽTERŠTŲ IR PAŽEISTŲ TERITORIJŲ TVARKYMAS“ PAGRINDIMO APRAŠAS

2023-09-27 Nr. RPP-3

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

Regiono plėtros uždavinys (-iai)	Pažangos priemone prisidedama prie regiono plėtros plane nustatyto uždavinio Nr. LT011-04-02 „Sumažinti aplinkos taršą“ įgyvendinimo
---	--

II SKYRIUS SITUACIJOS ANALIZĖ IR SIEKIAMAS POKYTIS

Pažangos priemone sprendžiama regiono problema „Nepakankamai tvari gyvenamoji aplinka“ ir jos priežastis „Neigiamas žmogaus veiklos poveikis aplinkai“. Intervencijų tikslas – skatinti tvarkyti praeityje kasybos darbai pažeistas teritorijas (karjerus ir durpynus) ir cheminėmis medžiagomis užterštas teritorijas.

Su sprendžiama problema ir jos priežastimis tiesiogiai yra susijusi pagrindinė tikslinė grupė – gyventojai, gyvenantys šalia pažeistų ir užterštų teritorijų. Netiesioginė nauda pasiektų vietos bendruomenę, nes sutvarkytos teritorijos bus pritaikomos visuomenės reikmėms – rekreacijai, sportui ir socialiniam gyvenimui, ekonominei veiklai. Sutvarkius pažeistas ir išvalius užterštas teritorijas bus gražinti anksčiau dėl antropogeninės veiklos pažeisti gamtos turtai – dirvožemis.

Vertinant demografinės tendencijas regione (gyventojų skaičius išlieka pakankamai stabilus ir yra linkęs augti*) matyti, kad poreikis kokybiškai ir švariai aplinkai, itin aktualus. Didelis gyventojų tankis ir ekonominių veiklų koncentracija tankiai apgyvendintose ir vidutinio tankumo urbanizuotose teritorijose lemia su tvarios aplinkos kūrimu susijusius iššūkius. Vienas iš jų – mažinti praeityje pažeistų ir užterštų teritorijų neigiamą poveikį aplinkai ir gyventojų sveikatai, užtikrinti gerą dirvožemio, grunto, požeminio vandens cheminę būklę. Pažangos priemonės įgyvendinimo ir 5 metai po pažangos priemonės įgyvendinimo pabaigos laikotarpiui tikslinės grupės poreikiai išliks aktualūs (lemia demografinės tendencijos, ekonominė aplinka).

Užterštų teritorijų mastas regione pakankamai didelis. Potencialių taršos židinių tankumas (vnt. / km²) 300 gyv. / km² ir didesnio tankumo ir aplinkinėje teritorijoje (iki 2 km) siekia 0,81 (2021 m., Vidaus reikalų ministerijos atliktas tyrimas) – tai prasčiausias rodiklis tarp visų regionų (šalies vidurkis – 0,64). Taršos židinių skaičius teritorijoje, kurios tankumas bent 300 gyv. / km² ir aplink (iki 2 km) sudaro 1 360 (19 proc. šalies rodiklio).

Valstybinės geologijos informacinės sistemos duomenimis (2023 m.) potencialių taršos židinių regione yra 2 395, iš kurių daugiau kaip pusė yra židiniai, kuriuose ūkinė veikla nutraukta, objektai apleisti, nenaudojami ir neprižiūrimi. Daugiausia potencialių taršos židinių – regiono centre ir aplink jį esančiose urbanizuotose teritorijose, kur vystoma aktyvi ekonominė veikla: Vilniaus m. (761), Vilniaus r. (341), Ukmergės r. (377), kitose regiono savivaldybėse siekia 224–99 objektus. Vertinant pavojingumą aplinkai – didžiausias kiekis ypatingai didelio pavojaus potencialių taršos židinių yra Vilniaus m. (16), Vilniaus r. (29) ir Ukmergės r. (22).

* Detalesnė analizė pateikta regiono plėtros plano dalyje „Vilniaus regiono esamos situacijos analizė“

Regionė nesutvarkyta didelė dalis kasybos darbais pažeistų teritorijų. Remiantis Lietuvos geologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos inventurizacijos duomenimis (2020 m.), šalyje buvo 442 įvairaus dydžio (nuo 0,21 iki 411,23 ha) valstybinėje žemėje esančių pažeistų žemės plotų**, iš jų 59 teritorijos yra regione (nuo 0,21 iki 21,27 ha) – apie 9 proc. šalies pažeistų žemės plotų. Šalyje kasybos darbais pažeistas plotas užima apie 31 400 ha ir tik apie 20 teritorijų rekultivuotos***. Vertinant tai, kad regione karjerai eksploatuojami pakankamai intensyviai (pagal Žemės gelmių registro duomenis, išgaunama didžiausia dalis žvyro tarp apskričių – 3 288 tūkst. m³ per metus, šalyje – 8 936 tūkst. m³, o smėlio – 292 tūkst. m³, šalyje – 3 245 tūkst. m³, 2022 m.), praeityje kasybos darbais pažeistų žemių plotas potencialiai sudaro nemažą dalį visų pažeistų žemės plotų. Dėl uždelsto rekultivavimo pažeistos žemės gali tapti nelegaliais sąvartynais.

Įvertinus priemonei nustatytas išankstines sąlygas (projektai įgyvendinami urbanizuotose teritorijose, kurių gyventojų tankis didesnis kaip 300 gyventojų/km² ir aplinkinėje teritorijoje (iki 2 km); rekultivuota žemė naudojama želdynų ir želdinių įrengimui, socialiniams būstams, ūkinei, kultūrinei, sporto ar bendruomeninei veiklai), taip pat teisinės prielaidas investicijų pagrįstumui, savivaldybių finansines galimybes ir pasirengimą investuoti, yra planuojamas įgyvendinti teritorijos rekultivavimo projektas Ukmergės r. savivaldybėje. Ketinama sutvarkyti praeityje pažeistą teritoriją žemėje, dėl technogeninės veiklos (naudingųjų iškasenų gavybos) praradusioje derlingąjį dirvožemio sluoksnį, ir neužstatytoje statiniais ar įrenginiais – Pijorų smėlio–žvyro karjero teritorijoje (eksploatuojama nuo 1984 m., teritorijoje statinių nėra) sporto reikmėms įrengiant lauko šaudyklą.

Įgyvendinant priemonės veiklą bus prisidedama prie Regionų plėtros programoje nustatyto poveikio rodiklio siekimo – „Potencialių taršos židinių tankumas 300 gyv. / km² ir didesnio tankumo ir aplinkinėje teritorijoje (iki 2 km) | vnt./km²“.

2014–2020 m. panaši priemonė regione planuojama nebuvo. 2007–2013 m. įgyvendinant priemonę Nr. VP3-1.4-AM-06-R „Praeityje užterštų teritorijų tvarkymas“ buvo siekiama gerinti aplinkos kokybę – tvarkyti kraštovaizdį ir saugoti požeminį vandenį nuo esamos ir potencialios taršos aplinkai pavojingomis medžiagomis. Buvo investuojama į praeityje užterštų teritorijų išvalymą nuo aplinkai pavojingų medžiagų; nenaudojamų gręžinių likvidavimą; apleistų pastatų ir kitų aplinką žalojančių objektų likvidavimą. Atsižvelgiant į demografines tendencijas ir urbanizuotų teritorijų plėtros potencialą regione, yra aktualu investuoti teritorijose, turinčiose didžiausią potencialą tarnauti visuomenės reikmėms, – sutvarkyti jas taip, kad taptų rekreacijai, sportui ir socialiniam gyvenimui tinkamomis erdvėmis.

III SKYRIUS

PAŽANGOS PRIEMONĖS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA

Pažangos priemonės veikla planuojama vykdyti Ukmergės r. savivaldybės teritorijoje. Numatoma rekultivuoti pažeista Pijorų smėlio–žvyro karjero žemė. Žemės sklypas nuosavybės teise priklauso valstybei, sklypą patikėjimo teise valdo Ukmergės r. savivaldybė.

** Remiantis Valstybinių pažeistų žemių 2014–2020 m. tvarkymo planu inventorizuotos pažeistos žemės ir sudarytas pirmiausiai tvarkytinų pažeistų žemių sąrašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. D1-430 „Dėl Valstybinių pažeistų žemių sąrašo patvirtinimo“

*** Detalesni statistiniai duomenys pagal apskritis nėra prieinami. 2020 m. Lietuvos geologijos tarnybos duomenimis, identifikuota 3 300 kasybos darbais pažeistų teritorijų (be pramoniniais karjeriais pažeistų teritorijų). Daugiau nei pusė visų objektų tenka privačioms žemėms. Aptikta 1 796 kasybos darbais paveiktų teritorijų. Ženklus skaičius (614) tenka mažiesiems karjerams (šaltinio nuoroda:

[\[seimas.lrs.lt/rs/lasupplement/TAP/4ee0cc71e06711ea8f4ce1816a470b26/70286422e06711ea8f4ce1816a470b26/format/ISO_PDF/\]\(https://e-seimas.lrs.lt/rs/lasupplement/TAP/4ee0cc71e06711ea8f4ce1816a470b26/70286422e06711ea8f4ce1816a470b26/format/ISO_PDF/\)](https://e-</p>
</div>
<div data-bbox=)

IV SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS VEIKLOS, PROJEKTŲ VYKDYTOJAI IR PARTNERIAI

Pažangos priemonės veikla – tvarkyti praeityje kasybos darbais pažeistas teritorijas. Veikla pasirinkta įvertinus problemos „Nepakankamai tvari gyvenamoji aplinka“ mastą, siekiant šalinti giluminę jos priežastį „Neigiamas žmogaus veiklos poveikis aplinkai“. Intervencijos nukreiptos tvarkyti praeityje kasybos darbais pažeistas (karjerų ir durpynų) teritorijas urbanizuotose ar šalia jų esančiose (iki 2 km atstumu) teritorijose, turinčiose didžiausią potencialą tarnauti visuomenės reikmėms, – sutvarkyti jas taip, kad taptų rekreacijai, sportui ir socialiniam gyvenimui tinkamomis erdvėmis. Veiklos investicinės kryptys nustatytos atsižvelgiant į 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programoje numatomas intervencijas Sostinės regionui aplinkos taršos mažinimui, taip pat regioninės pažangos priemonės gairėse¹ nustatytus reikalavimus.

Galimi pareiškėjai, projektų vykdytojai ir partneriai pasirinkti įvertinus problemos mastą savivaldybėse:

- Galimi pareiškėjai ir (ar) partneriai yra Lietuvos Respublikos savivaldybių administracijos ir viešieji juridiniai asmenys, kurie pagal panaudos arba nuomos sutartis arba patikėjimo teise valdo valstybės ar savivaldybės žemę.

Apribojimai galimiems pareiškėjams, projektų vykdytojams ir partneriams nenustatomi.

V SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS PROJEKTŲ ATRANKA

Pažangos priemonės veiklos „Tvarkyti praeityje kasybos darbais pažeistas teritorijas“ projektai atrenkami planavimo būdu, vadovaujantis Strateginio valdymo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 292 „Dėl Strateginio valdymo metodikos patvirtinimo“, 135.2 papunkčiu. Planavimo būdas pasirinktas įvertinus tai, kad projektais įgyvendinamos Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytos funkcijos ir veiklos, jie priskirtini savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, jais tiesiogiai prisidedama prie Regioninės pažangos priemonės Nr. 02-001-06-08-03 (RE) „Sutvarkyti praeityje užterštas ir pažeistas teritorijas“ įgyvendinimo ir numatytų rezultatų pasiekimo.

Projektų atrankos kriterijai nenustatyti.

VI SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS PRISIDĖJIMAS PRIE HORIZONTALIŲJŲ PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMO

Lentelė Nr. 1

Eil. Nr.	Horizontalieji principai (toliau – HP)	Informacija apie pažangos priemonės prisidėjimą prie HP

¹ Regioninės pažangos priemonės Nr. 02-001-06-08-03 (RE) „Sutvarkyti praeityje užterštas ir pažeistas teritorijas“ finansavimo gairės, patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2023 m. kovo 13 d. įsakymu Nr. D1-74 „Dėl regioninės pažangos priemonės Nr. 02-001-06-08-03 (RE) „Sutvarkyti praeityje užterštas ir pažeistas teritorijas“ finansavimo gairių patvirtinimo“

1.	Darnaus vystymosi	<p>Įgyvendinant projektus bus prisidedama prie darnaus vystymosi, įskaitant reikšmingos žalos nedarymo principą. Pažangos priemonės veiklos apima ir yra nukreiptos į praeityje kasybos darbais pažeistų teritorijų (karjerų ir durpynų), kurias sutvarkius galima pritaikyti visuomenės reikmėms – rekreacijai, sportui ir socialiniam gyvenimui, tvarkymą. Sutvarkius pažeistas ir išvalius užterštas teritorijas bus grąžinti anksčiau dėl antropogeninės veiklos pažeisti gamtos turtai – dirvožemis.</p> <p>Jei planuojamai ūkinei veiklai, vadovaujantis Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymu, bus privaloma atlikti poveikio aplinkai vertinimą, planuojamos ūkinės veiklos organizatorius užtikrins, kad būtų įgyvendintos sprendime nustatytos sąlygos ir priemonės reikšmingam neigiamam poveikiui aplinkai sumažinti ir (ar) jį kompensuoti pasirengimo vykdyti ūkinę veiklą ir (ar) ūkinės veiklos vykdymo ir (ar) ūkinės veiklos užbaigimo etapuose.</p>
2.	Inovatyvumo (kūrybingumo)	<p>Įgyvendinant pažangos priemonę nebus tiesiogiai prisidedama prie inovatyvumo (kūrybingumo) horizontaliojo principo įgyvendinimo.</p>
3.	Lygių galimybių visiems	<p>Įgyvendinant pažangos priemonę bus prisidedama prie lygių galimybių visiems įgyvendinimo: visiems asmenims, nepaisant jų lyties, tautybės, rasinės ar etninės kilmės, pilietybės, kalbos, religijos, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, negalios, sveikatos būklės, socialinės padėties, amžiaus, seksualinės orientacijos ar kitų bruožų, bus užtikrinamos vienodos teisės ir galimybės naudotis rekreacijai pritaikytomis teritorijomis, įskaitant prieinamumo visiems reikalavimo užtikrinimo principą.</p>

VII SKYRIUS IŠANKSTINĖS SĄLYGOS

Pažangos priemonės įgyvendinimu bus prisidedama prie 2022–2030 metų Regionų plėtros programoje* nurodytos regioninės pažangos priemonės 02-001-06-08-03 (RE) „Sutvarkyti praeityje užterštas ir pažeistas teritorijas“ poveikio rodiklio pasiekimo „Potencialių taršos

* Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 713 „Dėl 2022–2030 metų Regionų plėtros programos patvirtinimo“

židinių tankumas 300 gyv. / km² ir didesnio tankumo ir aplinkinėje teritorijoje (iki 2 km) | vnt./km²“, kuriai priskirtos šios išankstinės sąlygos:

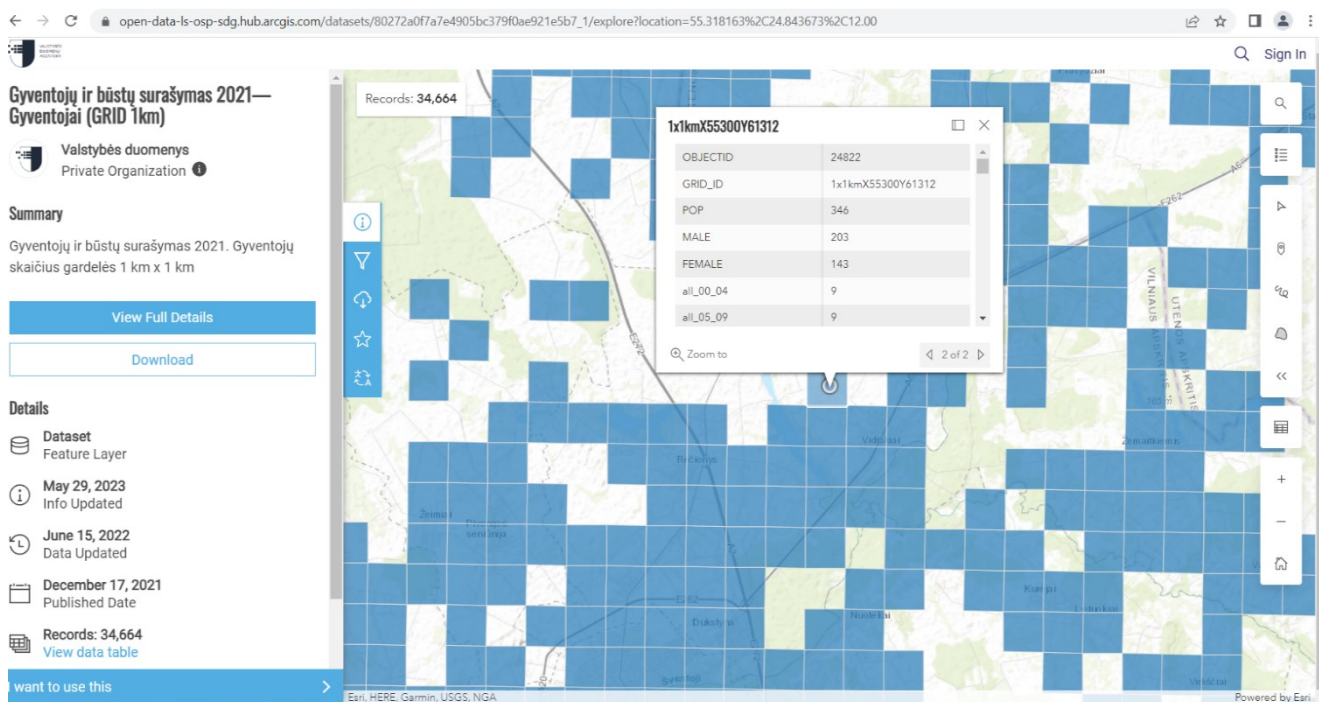
- o projektai įgyvendinami urbanizuotose teritorijose, kurių gyventojų tankis didesnis kaip 300 gyventojų/ km² ir aplinkinėje teritorijoje (iki 2 km) – pateikiama informacija apie gyventojų skaičių 1 km² gardelėje ir ne toliau kaip 2 km nuo tokios gardelės ribų, į kurią pagal koordinates patenka užterštos arba pažeistos teritorijos ribos, įrodanti gyventojų skaičių gardelėje. Informacijos šaltinis – oficialūs gyventojų ir būstų surašymo duomenys 2021 m., pateikiami interneto svetainės „Lietuvos statistika“ skiltyje „Atviri duomenys“. Gyventojų skaičius gardelėje 1000 m x 1000 m;

- o rekultivuota žemė naudojama želdynų ir želdinių įrengimui, socialiniams būstams, ūkinei, kultūrinei, sporto ar bendruomeninei veiklai – pateikiama informacija apie teritorijų planavimo dokumentą, kuriame patvirtinta, kad rekultivuota žemė bus naudojama želdynams ir želdiniams sodinti, socialiniams būstams ir (ar) kitai socialinei, visuomeninei, ūkinei, ekonominei, kultūrinei, sporto ar bendruomeninei veiklai.

Išankstinių sąlygų įgyvendinimą įrodanti informacija:

Ukmergės r. savivaldybė, Pijorų smėlio–žvyro karjeras

Planuojamos tvarkyti pažeistos teritorijos ribos pagal koordinates patenka į gyventojų skaičiaus gardelę, kurioje tankis yra 20 gyventojų / km² ir ribojasi su gardele (iki 2 km), kurioje gyventojų tankis 346 gyventojų / km² (Jasiuliškio kaimas, Vidiškių seniūnija, Ukmergės r. savivaldybė, Vilniaus apskritis). Ukmergės rajono teritorijų planavimo dokumentuose teritorija nurodyta kaip rekreacinės paskirties, o žemės sklypas, kuriame planuojama veikla, yra registruotas kaip visuomeninės paskirties teritorija.

https://open-data-ls-osp-sdg.hub.arcgis.com/datasets/80272a0f7a7e4905bc379f0ae921e5b7_1/explore?location=55.318495%2C24.843810%2C14.00

VIII SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS STEBĖSENOS RODIKLIAI

Pažangos priemonės stebėsenos rodikliai pasirinkti ir jų reikšmės nustatytos įvertinus savivaldybių pateiktus pasiūlymus dėl projektų įtraukimo į regiono plėtros planą, vadovaujantis regioninės pažangos priemonės finansavimo gairėmis.

Lentelė Nr. 2

Pažangos priemonės veiklų produkto rodikliai							
Veiklos pavadinimas	Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas	Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur		Siektinis rodiklio reikšmės		Siektinis rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas
			Iš viso	Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma	Tarpinė reikšmė (metai)	Galutinė reikšmė (metai)	
1	2	3	4	5	6	7	8
Tvarkyti praeityje kasybos darbus pažeistas teritorijas	P.B.2038	Rekultivuotos žemės, kuriai suteikta parama, plotas / hektarai	300 000	255 000	0 (2024)	5,3 (2025)	Planuojamų projektų duomenys

Lentelė Nr. 3

Pažangos priemonės rezultato rodikliai							
Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas	Pradinė rodiklio reikšmė (metai)	Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur		Siektinis rodiklio reikšmės		Siektinis rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas
			Iš viso	Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma	Tarpinė reikšmė (metai)	Galutinė reikšmė (metai)	
1	2	3	4	5	6	7	8

R.B.2052	Rekultivuota žemė, naudojama žaliams plotams, socialiniams būstams, ekonominei arba kitai paskirčiai, hektarai	0 (2021)	300 000	255 000	0 (2024)	5,3 (2026)	Planuojamų projektų duomenys
----------	--	-------------	---------	---------	-------------	---------------	------------------------------

Vilniaus regiono plėtros tarybos
administracijos direktorius

_____
(parašas)

_____
Evaldas Gustas
(vardas ir pavardė)